

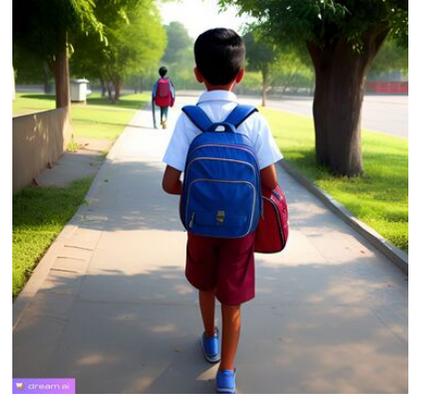
सम्बोधनप्रथमा - एकवचन-रूपाणि ध्यानेन पठन्तु

मोहन ! पाठं पठतु

हरे ! पत्रं यच्छतु

रघो ! शालां गच्छतु

लते ! उत्तमं गायति भवती

गौरि ! आगच्छतु।

मातः ! किं लिखति भवती?

पुत्र ! पिब

राम ! आगच्छ

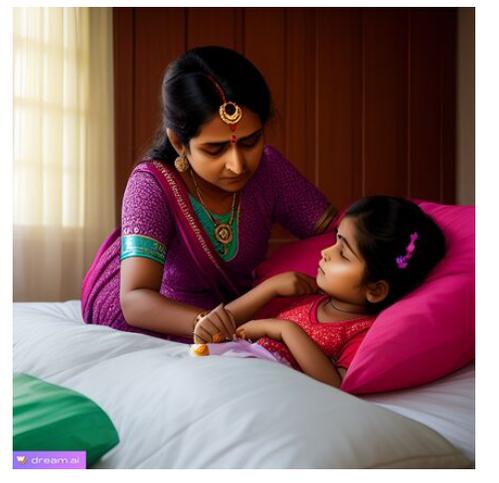
राघव ! मा वद

देवदत्त ! चल

पुत्रि ! लिख

गौरि ! उत्तिष्ठ

मोहन ! पठ

श्याम ! लिख

मदन ! खाद

पुत्र ! शृणु

नलिनि ! पिब

लते ! आगच्छ

सम्बोधनसमये हे, भोः, अये, अयि, रे इत्यादीनि अव्ययानि अपि कदाचित् प्रयुज्यन्ते ।
 रामः, गौरी, मित्रम् इत्यादीनां सर्वेषां शब्दानां सम्बोधनरूपाणि एकवचने
 प्रथमाविभक्तितः भिन्नानि भवन्ति ।

अधः सम्बोधनरूपाणि प्रथमाविभक्तिरूपतः कथं भिन्नानि भवन्ति इति निर्दिष्टम् अस्ति ।

ध्यानेन पठतु

प्रथमा विभक्तिः एकवचनम्	सम्बोधनरूपम् एकवचनम्	प्रथमाविभक्तितः भेदः
रामः	राम !	सम्बोधने विसर्गः न दृश्यते ।
हरिः	हरे !	सम्बोधने विसर्गः न दृश्यते ।
गुरुः	गुरो !	सम्बोधने उकारस्य स्थाने ओकारः ।
राजा	राजन् !	सम्बोधने आकारस्य स्थाने अकारः, अनन्तरं नकारः ।
रमा	रमे !	सम्बोधने आकारस्य स्थाने एकारः ।
सुमतिः	सुमते !	सम्बोधने इकारस्य स्थाने एकारः ।
गौरी	गौरि	सम्बोधने ईकारस्य ह्रस्वः ।
लक्ष्मीः	लक्ष्मि !	सम्बोधने ईकारस्य ह्रस्वः, विसर्गः न दृश्यते । ।
धेनुः	धेनो !	सम्बोधने उकारस्य स्थाने ओकारः, विसर्गः न दृश्यते । ।
पिता	पितः	सम्बोधने ह्रस्वः अकारः, विसर्गः च ।
माता	मातः	सम्बोधने ह्रस्वः अकारः, विसर्गः च ।
अम्बा	अम्ब !	सम्बोधने आकारस्य स्थाने अकारः ।
मान्या	मान्ये	सम्बोधने आकारस्य स्थाने एकारः ।
कर्ता	कर्तः	सम्बोधने ह्रस्वः अकारः, विसर्गः च ।
मित्रम्	मित्र !	सम्बोधने मकारस्य लोपः ।
फलम्	फल !	सम्बोधने मकारस्य लोपः ।
पुस्तकम्	पुस्तक !	सम्बोधने मकारस्य लोपः ।

सम्बोधनरूपाणाम् अभ्यासः ---

१) उदाहरणानुगुणं सम्बोधनरूपाणि लिखतु ---

प्रथमा ए. व. सम्बोधनप्रथमा ए.व.

उदा: रामः राम !

बालकः -----

पुत्रः -----

कृष्णः -----

भरतः -----

लक्ष्मणः -----

भिक्षुकः -----

गिरीशः -----

भास्करः -----

गजाननः -----

राधा राधे !

सीता -----

रमा -----

माला -----

गीता -----

शीला -----

सुधा ---

बालिका -----

ललिता -----

अध्यापिका -----

भगिनी	भगिनि !
गौरी	-----
पार्वती	-----
सरस्वती	-----
सुमती	-----
देवी	-----
नन्दिनी	-----

२) आवरणे दत्तानां शब्दानाम् उचितैः रूपैः रिक्तस्थालानि पूरयतु ।

यथा:

..... ! भवान् कुत्र गच्छति ? (राघवः)

राघव ! भवान् कुत्र गच्छति?

१. ! आगच्छ । (उषा)
२. ! भवान् सेवकम् आह्वयतु । (कृष्णः)
३. ! पाठं पठ । (पुत्री)
४. ! अत्र आगच्छतु । (भगिनी)
५. ! कोलाहलं मा कुरु । (बालकः)
६. ! श्वः मम गृहम् आगच्छतु । (मित्रम्)
७. ! गृहपाठं लिखतु । (पुत्रः)
८. ! अद्य सायं मम आगमने विलम्बः भवेत् । (अम्बा)
९. ! क्षीरं पिब । (गोपालः)
१०. ! चिन्ता मा करोतु भवती । (नन्दिनी)
११. ! श्लोकं वद । (गीता)

१२. ! उत्तरं वद। (शिष्यः)
१३. ! किमर्थम् अद्य आगमने विलम्बः ? (लक्ष्मीः)
१४. ! जलम् आनय। (सुखदा)।
१५. ! किं खादसि? (गणेशः)
१६. ! अद्य किं मधुरं ददाति? (माता)
१७. ! मा हस। (मूर्खः)
१८. ! प्रवासार्थं धनं ददातु। (पिता)
१९. ! सङ्कोचं मा अनुभवतु। (सखी)
२०. ! शिघ्रम् उत्तिष्ठ। (वत्सः)
२१. ! दूरे उपविश्य दूरदर्शनं पश्यतु। (नलिनी)
२२. ! किञ्चित् सारं परिवेषयतु। (अम्बा)
२३. ! किमर्थं मौनेन स्थितवती? (राधा)
२४. ! एतत् पाठयतु। (अध्यापकः)
२५. ! किमर्थं रोदिति ? (मालिनी)